

SEMI-MODAL AUXILIARY VERBS

Adina Boarescu (Beciu)

PhD. student, „Babeş-Bolyai” University of Cluj-Napoca

Abstract: For many of the Romanian linguists, semi-auxiliary verbs are a controversy based on these two plans: semantic and grammatical. The article discusses the characteristics of modal verbs that individualize their status according to the context of their appearance. The information is carried out on a simple but comprehensive structure, aiming at the theoretical landmarks useful for understanding the constructions made up of V operator + V support. In this respect, we have decided to address some of the defining aspects of this category, hoping that our observations will clarify the controversy.

Keywords: verbs, modal verbs, semi-auxiliary verbs, controversial issue, reflexive pronouns in modal constructions

I. Introducere

În ultimele decenii, lingvistica își extinde domeniul de cercetare și interes pentru fenomenele de limbă abordând domenii restânse cu scopul de a reliefa diversele amănunte ale unui sistem idiomatic. În limba română acest proces a determinat, prin prisma soluțiilor și interpretărilor oferite, o altfel de perspectivă în înțelegerea organizării materialului gramatical.

Articolul de față expune o problemă a limbii române, care își are izvorârea din întrepătrunderea planurilor semantic și gramatical, urmărind realizările la nivel sintactic. Semiauxiliare de mod și cele de aspect constituie pentru mulți dintre lingviștii români o controversă ce are la bază tocmai aceste două planuri: semantic și gramatical. Organizarea internă a informațiilor se desfășoară pe o structură simplă, dar cuprinzătoare, vizând reperele teoretice folosite în înțelegerea construcțiilor alcătuite din Voperator + V suport. Atenția se îndreaptă către verbele modale cu statut de semiauxiliare. Există limbi în care acest tip de verbe au un statut clar de semiauxiliare datorat întrebuirii lor, dar mai ales sensului lexical pe care îl exprimă. Prin analogie cu funcțiunea lor din alte limbi, mulți lingviști au argumentat existența în limba română a termenului de semiauxiliar, aparținător unei clase de cuvinte cu trăsături proprii. Construcția în care apare semiauxiliarul de mod se prezintă astfel: Voperator + Vsuport. Condiția îndeplinirii acestei formule este ca: verbul cu operator modal să facă parte din inventarul verbelor modale (a putea, a trebui, a fi, a(-i) veni, a părea, a vrea), iar verbul suport să apară la modul infinitiv sau conjunctiv (rar la supin, gerunziu, participiu). Împreună, aceste verbe, datorită indicilor semantici, dar mai ales a celor gramaticali, formează predicatul complex cu operator modal.

„Verbul este o clasă lexico-gramaticală cu un inventar extrem de bogat și deschis”, prezentând o poziție unică față de celelalte părți de vorbire datorită trăsăturilor morfologice, semantice și sintactice.¹ Morfologic, verbul se caracterizează prin posibilitatea de a-și schimba forma în funcție de categoriile de mod, timp, persoană, număr, diateză. Acest tip de flexiune poartă denumirea de **conjugare**.² **Verbele semiauxiliare (de mod și de aspect)**, formează o clasă distinctă de verbe cu trăsături proprii și un statut aparte.

II. Verbe semiauxiliare:

Conceptul de semiauxiliar, în limba română, își găsește izvorârea din denumirile unor limbi ca franceza, germana, engleza sau rusa a căror gramatică „ vorbesc despre exprimarea modalității cu ajutorul unor verbe, care din cauza atenuării sensului inițial, nu mai au un rol

¹ Gramatica limbii române, Vol I, Cuvântul, Editura Academiei Române, București, 2008, p. 323.

² Ibidem.

de sine stătător, ci au funcțiunea de a exprima diferite nuanțe modale raportate la un alt verb având o formă nominală. Aceste verbe sunt numite semiauxiliare sau auxiliare de mod”.³ Despre semiauxiliare, Ion Coteanu notează că nu pot fi asemănaute cu auxiliarele pentru că nu formează timpuri compuse sau moduri verbale, sunt nepredicative, nu formează singure predicatul, întreaga construcție numindu-se predicat.⁴

Semiauxiliarele au constituit un punct de interes și pentru C. Dimitriu, numindu-le verbe semivide care exprimă necesitatea, starea psihică favorabilă sau nefavorabilă unui proces, începutul, durata sau sfârșitul unei activități. Semiauxiliarele au aceiași flexiune cu verbele predicative și împreună cu un verb la infinitiv, conjunctiv etc. formează un predicat compus în interiorul căruia acestea au „în **primul rând o funcție gramaticală** și în al **doilea rând o funcție lexicală**”. Descrie aceste verbe ca „fenomene ce se dezvoltă în momentul de față”, iar reprezentarea modalității și a aspectului prin semiauxiliare este un „mijloc lexical care tinde să devină gramatical”.⁵

Verbul nu se poate actualiza când își pierde statutul de verb predicativ, iar substanța lexicală o modifică pe cea gramaticală. În acest caz, procesul de abstractizare nu atinge un grad ridicat, iar verbul este un semiauxiliar. Semiauxiliarul este doar o *fază premergătoare* devenirii verbului într-un **verb auxiliar propriu-zis** sau **auxiliar morfologic**.⁶

2.1. Semiauxiliarele de mod

Articolul prezent își propune să consemneze statutul verbelor modale în limba română, având în vedere traiectoria lor așa cum este descrisă de Gramatica Academiei, dar și de către unele volume de gramatică.

a. Inventarierea modalelor

Potrivit *Gramaticii limbii române* din 1966, inventarul verbelor de modalitate cuprinde: **a putea, a trebui, a fi, a avea, a (-i) veni**.⁷ Valeria Guțu Romalo în *Semiauxiliarele de mod*⁸ adaugă verbelor enumerate și pe **a părea**, verb care, ulterior, va întregi inventarul modalelor din cel de-al doilea volum al *Gramaticii Academiei*.⁹ Aceleași verbe sunt tratate de majoritatea gramaticienilor, după cum vom observa în cele ce urmează.

b. Definiri ale semiauxiliarelor de mod:

În *Gramatica limbii române -2008*, în capitolul dedicat acestor verbe, constatăm că statutul lor a evoluat: sunt verbe ce funcționează ca **operator modal** și prezintă un grad distinct de gramaticalizare. Cele clar marcate modal sunt verbele **a putea** și **a trebui**,¹⁰ iar verbele **a avea** și **a fi** sunt modale doar în contexte specifice, când apar cu supinul sau conjunctivul (Tot timpul **are de comentat**.)¹¹

Definirea verbelor modale evoluează pe parcursul teoretizării lor, astfel pentru început despre verbele modale va vorbi Al. Philippide. Nu menționează termenul de semiauxiliare, ci termenul de **verbe modale**, care se compune cu diferite forme verbale și arată posibilitatea sau concesiă.¹² Pentru a indica posibilitatea, Al. Philippide, va exemplifica

³Valeria Guțu Romalo, *op.cit*, p. 58.

⁴ Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, București, 1982, p. 164

⁵ C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată – Morfologia*, Editura Junimea, București, p. 203.

⁶ D. Irimia, *op.cit*, p. 87.

⁷ Cf. *GLR*, Vol I, p. 204

⁸ Valeria GuțuRomalo, *op. cit.*, p. 58.

⁹ cf. *GLR*, Vol II, *Sintaxa*, p. 98.

¹⁰ Cf. *GALR*, Vol II, *Enunțul*, p. 704..

¹¹ ibidem, pag 706.

¹² Cf. Al. Philippide, *Gramatica elementară a limbii române*, Editura Librăriei ISR Kupermann, 1897, p. 325.

folosindu-se de verbul **a putea** la optativ (**aș putea** dansa), sau prin adverbul **poate** urmat de indicativ sau conjunctiv (**Poate să-i fure** banii din buzunar)¹³

În definițiile verbelor care indică modalitatea, alternează termenul de verb modal cu cel de semiauxiliar de mod, fiecare autor folosind acea denumire care acoperă pe deplin clasa discutată. Dubla circulație a termenilor se datorează și originii **semiauxiliarului** care a fost preluat din alte limbi, iar în limba română nu și-a găsit pe deplin întrebuințarea. Încă de la primele definiții a acestei clase de verbe apar nedumeriri. În *GLR* sunt definite ca mijloace lexicale prin care se redă modalitatea, unele dintre verbe prezentând și indici gramaticali, iar la **Observație** se specifică denumirea lor de auxiliare sau semiauxiliare de modalitate.¹⁴ Mioara Avram preferă terminologia de verbe modale, notând termenul de semiauxiliar între paranteze. Definiște aceste modale prin raportare la un alt verb aflat la conjunctiv, infinitiv, mai rar participiu sau supin, imprimându-i acestuia sensuri modale ca: posibilitatea, necesitatea, dorința, iminența și irealitatea.¹⁵ În acest context, G. G. Neamțu aduce precizări ce vizează gradul de abstractizare a verbelor modale. Abstractizarea (la fel și gramaticalizarea) prezintă un grad ridicat, însă nu este desăvârșită, de aceea este necesară prezența prefixului **semi-**. În continuare, referindu-se la verbul **a putea**, notează că indicii semanticii verbului sunt prezenți doar parțial, la fel și indicii gramaticali, astfel verbul **a putea** s-ar caracteriza ca „jumătate” morfem și „jumătate” lexem.¹⁶ Datorită trăsăturilor lexico-semantice și trăsăturilor gramaticale, G. G. Neamțu așază verbele modale mai aproape de verbele propriu – zise decât de auxiliare, considerând modalitatea o categorie **neâncheiată**. Indiferent de gradul de abstractizare, verbele modale sunt lexeme pentru că pot avea sinonime (chiar dacă nu sunt totale). Exemplu: **a putea- a fi posibil**.¹⁷

Observație: Verbele modale sunt **a putea, a trebui, a fi, a (-i) veni, a părea**. Acestea arată modalitatea, prezintă un grad mare de abstractizare, iar în construcție cu alte verbe formează predicatul complex.

2.3. Trăsăturile semiauxiliarelor de mod:

a. Semiauxiliarele de modalitate se caracterizează prin relația pe care o stabilesc cu verbul al doilea, care este la conjunctiv sau infinitiv, mai rar la participiu și supin, formând **un complex cu sens unitar** la care cele două elemente participă în mod inegal. Primului verb (modal) din construcție îi revine rolul principal în planul gramatical, iar celui de-al doilea verb, aflat pe poziția nominală, îi revine rolul principal în plan semantic.¹⁸

Exemplu: **Pot să cânt. pot-** verb la indicativ prezent, arată că acțiunea se petrece în prezent, pesoana I, singular și acțiunea este posibilă. **să cânt-** verb la conjunctiv prezent, arată că este vorba de acțiunea de a cânta și nu de a mânca, bea, fuma, merge.

Verbele actualizate ca semiauxiliare de mod păstrează din înțelesul lor un anumit **sem modal**, iar în relație cu un verb la conjunctiv sau infinitiv formează un predicat compus, al cărui element de bază îl constituie verbul al doilea.¹⁹ Datorită pierderii sensului lexical inițial al acestor verbe, Ștefan Hazy le apropie de verbele copulative, chiar dacă nu se

¹³Cf. Al. Philippde, *op. cit*, p. 325

¹⁴ Cf. *GLR*, Vol I, p. 204.

¹⁵ Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2001, p. 198

¹⁶ G. G. Neamțu, *Predicatul în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 34.

¹⁷ G. G. Neamțu, *op.cit*, p.34

¹⁸ Cf. *GLR*, Vol I, p. 204.

¹⁹ Iorgu Jordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1978, p. 449.

²⁰ Ștefan Hazy, *Predicate verbale compuse?*, în *Cercetări de lingvistică*, anul X, nr 2, 1965, p. 38.

identifică cu acestea. Semiauxiliare de mod nu mai pot realiza o comunicare completă despre subiect, iar în consecință, nu putem vorbi de un predicat verbal.²⁰ Pentru determinarea clasei semiauxiliarelor de mod, C. Săteanu urmărește posibilitățile distribuționale și comutarea lor, găsindu-le ca punct de asemănare auxiliarele morfologice. El remarcă diferențierea morfo-sintactică a semiauxiliarelor de auxiliare, dar și diferențierea semiauxiliarelor de verbele pline. Aseamănă semiauxiliarele de mod cu auxiliarele morfologice datorită relației strânse pe care o au cu verbul la conjunctiv, respectiv infinitiv, având ca rezultat formarea unor unități nedisociabile.

De-a lungul timpului în limba română s-a manifestat tendința de a înlocui infinitivul prin conjunctiv, acesta fiind un *fenomen balcanic*,²¹ iar concurența verbelor se explică prin sinonimia valorilor modale. În planul conținutului aceste verbe exprimă o acțiune posibilă.²² **Notă:** Spre deosebire de auxiliare, între verbele de modalitate: a putea, a trebui, a fi, a avea și verbul suport, pot fi intercalate diverse cuvinte.²³

Exemple: *Trebuie*, după ce pleacă musafirii, *să facem* curățenie. /*Putem*, dacă vrei tu, *să facem* curățenie mâine. Semiauxiliarele se deosebesc de auxiliarele morfologice prin structură și prin realizarea la nivel sintactic. Semiauxiliarele sunt abstracte, dar nu în totalitate, și de aceea ele nu se subordonează verbului căruia îi atribuie informații gramaticale.²⁴

b) Unitatea construcției, Vaspectual + Vsuport, este motivată și prin identitatea subiectului celor două verbe, mai exact, verbul de modalitate are același subiect cu al verbului pe care îl însoțește.²⁵

Exemplu: *Putem să cântăm* până începe cursul. (unde subiectul *noi*, este identic pentru ambele verbe.) **Excepție:** în acest tip de construcții, subiectul verbului *a vrea* poate diferi de cel al verbului la conjunctiv.²⁶ *Vrei să cântăm* până începe concursul?

Din nou, trăsăturile ce definesc clasa semiauxiliarelor, nu sunt constante. Poziția subiectului comun este determinată de tipul verbului operator. În ceea ce-l privește pe Ion Coteanu, referitor la subiectul acestor verbe, consideră că este o trăsătură distinctivă între auxiliare și semiauxiliare. Astfel, auxiliarele sunt la cei care intră în relație aceeași persoană cu subiectul, iar semiauxiliarele pot fi și la persoana a III-a, indiferent de subiect.²⁷

Observație: Verbul *a trebui* cu valoare modală a ajuns să se acorde cu verbul la conjunctiv.²⁸

Exemplu: *Am trebuit să dau* banii la stat. Susținerea existenței unui subiectului comun, ce aparține construcției formate din semiauxiliar de mod + verb predicativ, își găsește argumente și la Ștefan Hazy. Pentru ca unitatea să fie nedisociabilă, autorul consideră că trebuie îndeplinită condiția subiectului identic pentru ambele verbe.²⁹ Cu privire la această trăsătură definitorie pentru unitatea construcției, G.G. Neamțu prezintă statutul subiectului comun celor două verbe în planurile referențial și structural. Astfel, în planul referențial, da, se referă la același subiect, însă în plan structural, elementele se organizează altfel, subiectele apar ca entități distincte, *fiecare în relație separată cu partenerul său: a putea + subiect și infinitiv- conjunctiv + subiect*. Doar pentru că identitatea subiectelor își găsește sprijin în realizările din planul referențial, nu ar trebui să constituie un argument pentru a numi această

²¹ Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, Vol II, București, 1943, p. 101.

²² Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Editura Științifică, București, 1967, p. 203.

²³ Cf. *GLR*, Vol I, p. 206.

²⁴ D. Irimia, op.cit, p. 87.

²⁵ Cf. *GLR*, Vol I, p. 205.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Cf. Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, București, 1982, p. 165.

²⁸ cf. *GLR*, Vol I, p. 205.

²⁹ cf. Ștefan Hazy, op.cit, p. 68.

gupare (*semi*)*categorie*,ci este doar o trăsătură de individualizare.³⁰
 În *GALR* este notată prezența *fenomenului de control*, mai precis, verbul **a putea**, din grupare, controlează subiectul verbului suport. Subiectul neexprimat este identic cu cel a verbului modal.³¹

Exemplu: Ion **poate** Ø să citească. - La fel și în cazul verbului **a trebui**, când are morfeme de persoană, subiectul este identic cu al verbului suport.^{32/} **Exemplu:** **Ei trebuiau** Ø să citească.

2.3.1 Alte particularități:

Vom ilustra aparițiile verbelor în construcțiile modale și realizările lor la nivel sintactic. Lista se deschide cu verbul **a putea**, datorită frecvenței sale în construcțiile modale, și mai mult, datorită controverselor pe care le întâmpină în concretizarea statutului de auxiliar de mod. Verbul *a putea*: cunoaștem despre acest verb că nu are autonomie semantică și nici gramaticală, de aceea este însoțit de un verb suport, aflat la conjunctiv sau infinitiv. Excepție: Voi puteți, unde este vorba de o elipsă care se recuperează în context.³³ Conținutul semantic al verbului **a putea** prezintă diferite nuanțe ale posibilității. Valeria Guțu Romalo descrie cinci modalități de manifestare a acestuia³⁴: *a) Posibilitatea propriu- zisă: Exemplu:* Tu poți să mori că nu mai ai pe nimeni. *b) Capacitatea: Exemplu:* Florile nu pot să zboare, decât în imaginația noastră. *c) Permișiunea: Exemplu:* Poți fuma ce țigări dorești tu. *d) Concesia: Exemplu:* Puteați face și imposibilul că tot nu vă recunoștea identitatea. *e) Probabilitatea, aproximația: Exemplu:* Acel tânăr poate să aibă vreo 20 de ani.

(1) Verbul **a putea** manifestă o preferință pentru **construcția cu infinitivul**, unde paricula **a** este suprimată: *pot cânta, a putut desena*.

Observație: în secolul al XVI – lea, viitorul format cu verbul **a vrea** (voi cânta) avea același mod de formare ca a verbului **a putea**: este urmat de un verb la modul conjunctiv sau infinitiv, iar ulterior preferința înclină spre infinitiv.³⁵ Acest aspect marchează un grad ridicat de abstractizare și în același timp și de gramaticalizare a construcției prin faptul că **a putea** și infinitivul prezintă o relație stânsă și o fuziune avansată, datorită lipsei particulei **a**. Sunt puține cazurile în care „a putea + infinitiv” păstrează paricula **a** (de obicei, doar în textele vechi). **Exemplu:** *Ca să putem și noi a derepta* toate lucrurile celea bune.³⁶ Dependența infinitivului de alte forme verbale este reprezentată prin diferite prepoziții, dar mai ales prin particula **a**, excepție făcând doar în cadrul coeziunii cu **a putea**, unde dispare.

Observație: Particula **a** lipsește și în construcțiile cu verbul **a ști + infinitiv**, dar este o formă populară (în unele zone din Transilvania) : *știu curăța*.³⁷

Fuziunea verbului **a putea** cu **infinitivul**, indică o particularitate de construcție a lui **a putea**, (fiind concurentă construcției cu verbul la conjunctiv – **pot să plec** mâine acasă), și impune în limba actuală plasarea cliticelor pronominale „a negației și a unor semiadverbe înaintea întregului grup.³⁸

Exemple: *Nu ți-l poate spăla* pentru că este târziu./ *Nu poate să ți-l spele* pentru că ...

Concluzie: apariția infinitivului fără particula **a** în construcția cu verbul **a putea** marchează prezența unui grup **amalgamat**, cu un grad mare de sudură, înregistrând câteva

³⁰cf. G. G. Neamțu, op.cit. p. 37.

³¹ cf. *GALR*, Vol II, *Enunțul*, p. 704.

³²Ibidem, p. 704.

³³*GALR*, Vol II, *Enunțul*, p. 704.

³⁴ Valeria Guțu Romalo, op .cit. , p. 60.

³⁵Ibidem, p. 61.

³⁶Ibidem.

³⁷Cf. Iorgu Jordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, op. cit, p. 185.

³⁸*GALR*, Vol II, *Enunțul*, p. 705.

caracteristici:³⁹

- formele de pronume personal și pronume reflexiv sunt antepuse grupului **a putea + infinitiv**;
- cliticile adverbiale și mărcile de negație sunt poziționate înaintea grupării;
- grupul participă la construcții reflexive și reciproce sau la opozițiile de diateză.

III. Prezența cliticelor reflexive:

Pronumele reflexiv, care în mod normal aparține infinitivului, se așază înaintea lui **a putea**, chiar dacă acesta poate avea diateză reflexivă doar când are formă reflexivă- impersonală.⁴⁰

Exemple: *Se poate cântări* mărul. *Se pot cântări* merele.
Oscilația de număr este evidentă la nivelul verbului **a putea**, care își schimbă forma de singular/ plural: se poate / se pot, ceea ce denotă că subiectul se acordă cu verbul **a putea** și nu cu verbul **a cântări**, iar infinitivul nu stabilește nici o relație cu subiectul. - în **Exemple**: *Nu se poate discuta. Nu se poate să se discute . a putea* este impersonal prin *se*, fiind același în ambele propoziții. **A putea** este impersonal în **Nu se poate discuta**, chiar dacă este lipsit de marca *reflexiv-impersonală se*, aceasta fiind exprimată o singură dată și funcționează pentru ambele verbe.⁴¹ Acest exemplu nu este compatibil calității de semiauxiliar de mod, astfel „obținem un nou argument în favoarea calității de verb (propriuzis) a lui **a putea**, căci variația personal / impersonal caracterizează numai verbele pline, nu și auxiliarele.”⁴²

În gramatica actuală, **a putea** este numit operator modal în ambele impostaze înfățișate anterior (în forma impersonală sau însoțit de cliticul reflexiv *se*). În alte construcții realizate de verbul discuție: *Se poate să mănânce* toată prăjitura, când *S* apare înaintea grupării, nu se realizează acordul: Fetele acelea *se poate să meargă* la olimpiadă. Fără reflexiv, tot în formă impersonală: *Poate să mănânce* toată pâinea, iar când *S* apare înaintea grupării, în acest caz, este necesar acordul: Floriile *nu pot trăi* fără apă. (verbul **a putea** este personal).⁴³ Verbul **a putea** este întrebuitat și în construcții cu pronume în Ac sau D, indiferent de valoarea reflexivului.⁴⁴

Exemple: Azi este soare și *ne putem duce* la mare.

Îmi pot aminti de zilele însorite petrecute la mare.

Pornind de la întrebarea: *Pronumele reflexiv aparține verbului la infinitiv sau întregii construcții „a putea + infinitiv”* ? G. G. Neamțu remarcă funcționarea asemănătoare a reflexivului în Ac cu cel în D, însă cu precizarea că: cel în D nu poate forma singur construcție cu **a putea**. În cazul în care funcționează ca reflexiv pentru „a putea + infinitiv”, trebuie să funcționeze și pentru **a putea** separat, ca subunitate. În acest context, dicuțăm de „**încălcarea principiului solidarității categoriilor gramaticale verbale cu lexemul verbal**”⁴⁵.

Notă: Dacă reflexivul în D sau Ac indică diateza, ar trebui acceptat faptul că „**a putea + infinitiv**” este la diateza reflexivă, însă conceptul de diateză nu se poate răsfrânge asupra întregii construcții, nici măcar când este vorba de locuțiuni verbale.⁴⁶ Valeria Guțu Romalo susține relația dintre reflexiv și verbul **a putea** prin exemplul inversiunii formelor unde „ poziția pronumelui reflexiv arată că acesta se referă la a putea”⁴⁷

³⁹ GALR, Vol I, *Cuvântul*, p. 491.

⁴⁰Cf. Valeria Guțu Romalo, *op.cit.* p. 61.

⁴¹Cf. G. G. Neamțu, *op.cit.*, p. 39.

⁴²G. G. Neamțu, *op.cit.*, p. 39.

⁴³Cf. GALR, Vol II, *Enunțul*, p. 710.

⁴⁴Valeria Guțu Romalo, *op.cit.* p. 61.

⁴⁵ G. G. Neamțu, *op .cit.*, p. 42.

⁴⁶Ibidem, p. 42.

⁴⁷Valeria Guțu Romalo, *op.cit.*, p. 62.

Exemplu: Pututu-s-au certa. În schimbul acestor opinii, G. G. Neamțu, nu exclude apartenența reflexivului la infinitiv și susține opinia prin *următoarele argumente*⁴⁸:

1. Dacă infinitivul trece la conjunctiv se păstrează persoana.

Exemple: Nu-și poate aminti (persa II-a) /Nu poate să-și amintească (pers a II-a)

Observație: În construcție cu verbul la mod conjunctiv, reflexivul îi aparține, chiar dacă coincide ca persoană cu verbul **a putea**.

2. Pentru că infinitivul este impersonal, nu înseamnă că nu poate apărea cu reflexive la diferite persoane : **Exemplu:** *a-mi pierde, a-ți pierde, a-și pierde*

3. Identitatea persoanelor se datorează și subiectului comun (în plan referențial) cu reflexivul.

GALR⁴⁹ remarcă despre cliticul reflexiv că, poate fi pentru verbul modal **a putea** un formant facultativ cu valoare impersonală: **Exemplu:** *Se poate să plouă.* sau un formant obligatoriu ca marcă pasivă, impersonală a verbului suport ,dar care apare înaintea verbului modal:

Exemple: Animalele *se pot hrăni* în pădure . /Ghiozdanul *se poate rupe* oricând. Când verbul subordonat și **a putea** au formă impersonală se pot suprapune:

Exemple: *Se poate povesti* la ședință despre noi. = *Se poate să se povestească* la ședință .
Se poate disimula la teatru. = *Se poate să se disimuleze* la teatru.

Un alt argument adus în sprijinul unității construcției „ a putea + infinitiv” vizează CD, CI al verbului la infinitiv, care s-ar raporta la verbul **a putea**.⁵⁰

Verbul **a putea** nu poate să aibă CD, CI, însă în opinia Valeriei Guțu Romalo topica complementului (apare înaintea verbului **a putea**), datorită el apare în mintea vorbitorului ca subordonat , întregului grup,, a putea + infinitiv”.

.....**Observație** : Atribuirea complementului verbului la infinitiv întregii grupări „ a putea + infinitiv” este analog cu trecerea pronumelui reflexiv de la infinitiv la verbul **a putea**.⁵¹

Exemple: *Nu-mi poate arăta* cât de mult așteaptă să vin acasă. /*Nu-l poate suporta* nimeni din clasă. / *Nimeni nu-i poate reproșa* în față câte a greșit./ *Ți-ar putea trimite* mâncare pe autobuz de sărbători. / V-ar putea aduna prunele din curte, dacă ar fi harnic.

Excepție : Așezarea pronumelui personal în Ac , fem, sg, pers a III- a după verbul **a putea** la perfect compus și condițional⁵².

Exemple: Cum a crescut, părinții *au putut-o trimite* la oraș.

Dacă nu era majoră, *n-ar fi putut-o duce* la joc.

Referitor la această opinie, G. G. Neamțu pune sub semnul întrebării unitatea construcției și atribuirea CD, CI întregului grup. Pentru ca argumentul prezentat mai sus să fie valid și gruparea să fie nedisociabilă, atunci prin înlocuirea infinitivului cu verbul la conjunctiv, complementele ar trebui să- și păstreze poziția .

Exemple: *Nimeni nu poate să-l iubească* mai mult.

Ar putea să vă adune flori în fiecare zi.

Poate să-mi cânte toată ziua și nu mă satur.

Cum infinitivul trece la conjunctiv, complementele își schimbă poziția și se mută lângă regent.⁵³ **Notă:** Complementele corespund întregii grupări doar când verbul suport este

⁴⁸G. G. Neamțu , *op.cit.* p. 42.

⁴⁹GALR, vol II, Enunțul, p. 705.

⁵⁰Valeria Guțu Romalo, *op.cit.* p. 62.

⁵¹Cf. Valeria Guțu Romalo, *op.cit.* p. 63.

⁵² Ibidem, p. 63.

⁵³cf.G. G. Neamțu, *op.cit.* p. 41.

un infinitiv, însă când verbul suport este un conjunctiv, complementul aparține în mod cert acestuia. „în consecință CD este al conjunctivului și numai al lui”.⁵⁴ Astfel, complementul antepus grupării „a putea + infinitiv” aparține doar infinitivului, gruparea fiind *disociabilă sintactic*.⁵⁵

Prezența pronumelor personale sau reflexive înaintea verbului **a putea**, când formează o construcție cu infinitivul, se datorează lipsei particulei **a** „așezarea obligatorie a formei clitice de pronume personal și reflexiv (legate sintactic de infinitiv) înaintea regentului **a putea**, inclusiv a formei de dativ cu valoare posesivă, ceea ce are ca efect apariția unor grupuri sintactice compacte”⁵⁶

Observație: Printre semiauxiliarele modale se numără și verbul **a-(i) veni**, care în construcția cu verbul la mod conjunctiv primește clar C. În această construcție ambele verbe pot avea CI.⁵⁷ **Exemplu:** **Le venea să-ți pregătească** o petrecere.

În opinia Valeriei Guțu Romalo, aceste deosebiri între construcțiile „**a putea + infinitiv**” și „**a putea + conjunctiv**”, nu schimbă unitatea construcției, ci doar arată că fuziunea cu verbul la conjunctiv este mai puțin strânsă.⁵⁸

Când este vorba de verbul **a putea** fără mărci reflexive, dar cu un subiect la genitiv, construcția are expresie deontică și dinamică: Băiatul **poate dansa** ca instructorul său. Pentru o lectură epistemică, subiectul trebuie să fie *nonagentiv*: Apele **pot inunda** câmpia. (S este nonanimat). Pentru o mai exactă diferențiere între aceste modalități, observăm că dacă verbul subordonat, este la un timp trecut, diferit de a verbului **a putea** este obligatorie lectura epistemică⁵⁹ **Exemple:** Bunica **poate să fi ajuns** acasă deja./Liderul lor **poate să fi câștigat** din nou alegerile.

„*Predicatul complex este format dintr-un verb principal (suport semantic), atribuitor de roluri tematice și un operator verbal (aspectual, modal, pasiv, copulativ) căruia i se atașază mărcile de flexiune*”

Trăsături: -poziția cliticelor pronominale înaintea întregii grupări „**a putea + infinitiv**”, mai exact, este antepus verbului **a putea**, chiar dacă pronumele determină verbul la infinitiv

Exemplu: **Își poate valorifica informațiile.**

-construcția operator modal + verb suport participă la opoziția de pasivizare:

Exemple: **Toți trebuiau să spele și să ștergă** farfuriile. Farfuriile **trebuiau** (să fie) **șterse și spălate** de toți.

IV Concluzii

Semiauxiliarele nu formează moduri și timpuri alături de verbele lângă care stau, ci manifestarea lor este mult mai profundă ajungând în planul semantic și sintactic. Pentru **a putea** reda înțelesul pe care îl au semiauxiliarele atunci când formează o construcție cu un alt verb este necesară încadrarea în categoriile corespunzătoare. Semiauxiliarele de mod sunt integrate în categoria modalității, o categorie caracterizată semantic și parțial gramaticalizată, ce exprimă modul în care locutorul se raportează la conținutul propozițional. Este exprimată prin realizarea epistemică, deontică, apreciativă și pseudolocalitatea dinamică. de interes al lucrării.

Pornim de la definiția dată de Al. Philippide potrivit căreia, verbele modale se compun cu diferite forme verbale indicând posibilitatea sau concesiunea și ne oprim la cea din *GALR*, 2008, unde verbele modale sunt operatori gramaticalizați și au structură

⁵⁴ G. G. Neamțu, *op.cit.*, p. 41.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ *GALR*, Vol I, *Cuvântul*, p. 491.

⁵⁷ G. G. Neamțu, p. 41.

⁵⁸ cf. Valeria Guțu Romalo, *op cit.*, p. 67.

⁵⁹ Ibidem.

asemănătoare cu verbele lexicale pline. Valeria Guțu Romalo, susține argumentat trăsăturile semiauxiliarilor de mod, inconsecvențele din interiorul structurii fiind trecute în baza trăsăturilor distincte care nu ar afecta unitatea construcției. Susține și poziția P.complex, argumentele aduse în favoarea lui, fiind același cu cele aduse pentru unitatea construcției. G. G. Neamțu așază modalele mai aproape de verbele pline decât de auxiliare, datorită trăsăturilor lexico- semantice și gramaticale, considerând modalitatea o categorie neîncheiată.

Reținem că semiauxiliarele de mod intră în relație cu un verb la modul conjunctiv, infinitiv, formând o construcție nedisociabilă. Vmodal+ Vsuport. Realizarea sintactică a acestor construcții este marcată prin poziția predicatului complex, iar construcția predicatului complex este determinată de tipul operaorului, operatorul modal.

BIBLIOGRAPHY

- **Avram, M.**, 2001, *Gramatica pentru toți*, Ediția a III- a, București, Editura Humanitas.
- **Aleksandri Vasile**, *Baltă- Albă: Călătorie în Africa și alte scrieri*, Editura Art, București, 2009.
- **Al. Philippide**, *Gramatica elementară a limbii române*, Editura Librăriei Isr. Kupermann, Iași, 1897.
- **Badagov R. A.**, 1961, *Introducere în știința limbii* (ediție în limba română), București.
- **C. Dimitriu**, *Gramatica limbii române explicată – Morfologia*, Editura Junimea, Iași, 1979.
- **C. Dimitriu**, *Gramatica limbii române explicată – Sintaxa*, Editura Junimea, Iași, 1982
- **Coteanu Ion**, Gramatică, Stilistică, Compoziție, Editura Științifică, București, 1990.
- **Coteanu, I.**, 1982, *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Albatros.
- **Drașoveanu, D. D.**, 1997, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj- Napoca, Editura Clusium.
- **Florica Dimitrescu**, *Istoria limbii române*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978
- **Găitănanu Ștefan**, 1998, *Gramatica actuală a limbii române. Morfologia*, Pitesti, Editura Tempora.
- **Găitănanu Ștefan**, 2002, *Studii și articole de gramatică*, Pitesti, Editura Universității.
- *Gramatica de Bază a Limbii Române (GBLR)*, 2010, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Academia Română, Institutul de lingvistică ” Iorgu Iordan – Al. Rosetti ”, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.
- *Gramatica limbii române*, 1954 (GLR), Vol. I, București, Editura Academiei Române.
- *Gramatica limbii române*, 1966, ediția a doua, tiraj nou, vol. I, II, București, Editura Academiei Române.
- *Gramatica limbii române*, 2008, (GALR) Vol I Cuvântul și vol. II Enunțul, (tiraj nou revizuit), coor. Valeria Guțu Romalo, București, Editura Academiei Române.
- **Guțu Romalo, V.**, 196B, *Morfologie structurală a limbii române*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- **Iordan, I., V. Robu**, 1978, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică .
- **Iordan, I., V. Guțu Romalo, Al. Niculescu**, 1967, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, Editura Științifică.
- **Irimia, D.**, 1977, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom.
- **Neamțu, G. G.**, 2014, *Studii și articole gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova;

- **Ocheșeanu Rodica**, 1959, *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, - *Prefixe superlative în limba română*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, Institutul de Lingvistică.
- **Philippide Al.**, 1897, *Gramatica elementară a limbii române*, Iași, Editra Librăriei Isr. Kupermann .
- **Șerban, V.**, 1970, , *Sintaxa limbii române*, București , Editura Didactică și Pedagogică (Ediția a II- a, Revizuită și completată).
- **Ștefan Hazy** , *Predicate verbale compuse?*, în *Cercetări de lingvistică*, anul X, nr 2, 1965.
- **Toșa, Alexandru**, 1983, *Elemente de morfologie*, Bucuresti, Editura Științifică și Enciclopedică.
- **Valeria Guțu Romalo**, *Sintaxa limbii române: problema și interpretări*, Editura Didactică și Pedagogică , București , 1973.